

ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД УКООПСІЛКИ
«ПОЛТАВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЕКОНОМІКИ І ТОРГІВЛІ»

ЗАТВЕРДЖЕНО

Наказ Вищого навчального закладу
Укоопспілки «Полтавський університет
економіки і торгівлі»
18 квітня 2019 року № 88-Н

Форма № П-2.03

Кафедра туристичного та готельного бізнесу

ПРОГРАМА
навчальної дисципліни
**«Географія туризму
(Рекреаційні комплекси світу.
Географія туризму)»**

з підготовки здобувачів
першого (бакалаврського) рівня вищої освіти

Галузь знань	24 Сфера обслуговування <i>(код і назва)</i>
Спеціальність	242 Туризм <i>(код і назва)</i>
Спеціалізація (за наявності)	- <i>(код і назва)</i>
Освітня програма	Туризм <i>(назва)</i>

Полтава 2019 рік

Укладач програми:

Карпенко Н. М., доцент, доцент кафедри туристичного та готельного бізнесу Вищого навчального закладу Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі».

Рецензенти програми:

Шуканова А. А., к. п. н., доцент, завідувачка кафедри географії та методики її навчання Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка;

Поворознюк І. М., к. е. н., доцент, завідувачка кафедри технологій та організації туризму і готельно-ресторанної справи Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини

Програму навчальної дисципліни
схвалено і обговорено на засіданні
кафедри туристичного та готельного
бізнесу

Протокол засідання кафедри
від 24 грудня 2019 р., № 6

Завідувач кафедри туристичного та
готельного бізнесу, д.е.н., професор

_____ Г. П. Склад
(підпис)

ПОГОДЖЕНО:

Гарант освітньої програми «Туризм»,
к.е.н.

_____ Ю. В. Карпенко
(підпис)

ПОГОДЖЕНО:

Голова науково-методичної ради,
д.е.н., професор.

_____ Н. С. Педченко
(підпис)

КОРОТКА АНОТАЦІЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Навчальна дисципліна «Географія туризму (Рекреаційні комплекси світу. Географія туризму)» розглядає теоретичні та практичні питання розвитку рекреаційних процесів, формування та функціонування рекреаційних комплексів у країнах світу та в Україні з урахуванням регіональної диференціації природних, історичних та соціально-економічних умов і факторів, з метою формування у студентів цілісного уявлення про рекреаційно-ресурсні можливості регіонів та країн світу та про сучасні тенденції розвитку важливих структурних компонентів світового й національного господарства, які об'єднують підприємства, що забезпечують задоволення рекреаційно-туристичних потреб.

Основна увага при вивченні дисципліни приділяється: вивченню чинників формування рекреаційних потреб та розвитку рекреаційних процесів, ознайомленню зі структурою рекреаційних систем та комплексів, дослідженню рекреаційних ресурсів в регіонах та країнах світу й Україні; формуванню навичок оцінювання рекреаційних можливостей території, та ефективного їх використання ДЛЯ відновлення фізичних і духовних сил людини.

Учебная дисциплина «География туризма (Рекреационные комплексы мира. География туризма)» рассматривает теоретические и практические вопросы развития рекреационных процессов, формирования и функционирования рекреационных комплексов в странах мира и в Украине с учетом региональной дифференциации природных, исторических и социально-экономических условий и факторов, с целью формирования у студентов целостного представления о рекреационно-ресурсных возможностях регионов и стран мира, а также о современных тенденциях развития важных структурных компонентов мирового и национального хозяйства, объединяющих предприятия, которые обеспечивают удовлетворение рекреационно-туристических потребностей людей.

Основное внимание при изучении дисциплины уделяется: изучению факторов формирования рекреационных потребностей и развития рекреационных процессов, ознакомлению со структурой рекреационных систем и комплексов, исследованию рекреационных ресурсов в регионах и странах мира и Украины; формированию навыков оценки рекреационных возможностей территории, и

эффективного их использования для восстановления физических и духовных сил человека.

The course «Geography of Tourism (Recreational Complexes of the World. Geography of Tourism)» examines the theoretical and practical issues of the development of recreational processes, formation and functioning of recreational complexes in countries of the world and in Ukraine, taking into account regional differentiation of natural, historical and socio-economic conditions and factors in order to shape students holistic view of recreational and resource opportunities of regions and countries of the world and current trends in the development of important structural components of the world and national economy, uniting companies that provide recreation and pleasure travel needs.

The main attention in the study of the discipline is paid to: the study of factors of formation of recreational needs and development of recreational processes, familiarization with the structure of recreational systems and complexes, study of recreational resources in the regions and countries of the world and Ukraine; developing skills in assessing the recreational opportunities of the territory, and effectively using them to restore the physical and spiritual strength of man.

ВСТУП

Програма навчальної дисципліни «Географія туризму (Рекреаційні комплекси світу)» укладена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності «Туризм» освітня програма Туризм, затвердженої наказом по університету від 22 березня 2019 р., № 60.

Предметом вивчення навчальної дисципліни процеси формування й розвитку сфери суспільно-організованої праці – рекреаційної галузі, що забезпечує реалізацію різноманітних рекреаційних потреб населення, сприяє оздоровленню нації, підвищенню працездатності, розвитку фізичних і духовних якостей членів суспільства як у світі, так і в Україні.

Метою дисципліни є вивчення умов формування, розвитку та розміщення територіальних рекреаційних комплексів, ознайомлення з системами організації діяльності населення для відновлення фізичних і духовних сил: відпочинком, оздоровленням та курортним лікуванням, туристичними мандрівками тощо.

Програмні компетентності відповідно до освітньо-професійної програми:

загальні: здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя (K02); здатність діяти соціально відповідально та свідомо (K03); здатність до критичного мислення, аналізу і синтезу (K04); прагнення до збереження навколишнього середовища (K05);

спеціальні, фахові, предметні: знання та розуміння предметної області та розуміння специфіки професійної діяльності (K15); здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях (K16); здатність аналізувати рекреаційно-туристичний потенціал територій (K17); здатність здійснювати моніторинг, інтерпретувати, аналізувати та систематизувати туристичну інформацію, уміння презентувати туристичний інформаційний матеріал (K24); здатність працювати у міжнародному середовищі на основі позитивного ставлення до несхожості до інших культур, поваги до різноманітності та мультикультурності, розуміння місцевих і професійних традицій

інших країн, розпізнавання міжкультурних проблем у професійній практиці (К28).

Програмні результати навчання відповідно до освітньо-професійної програми:

пояснювати особливості організації рекреаційно-туристичного простору (ПР04);

аналізувати рекреаційно-туристичний потенціал території (ПР05);

проявляти повагу до індивідуального і культурного різноманіття (ПР14).

діяти у відповідності з принципами соціальної відповідальності та громадянської свідомості (ПР16);

приймати обґрунтовані рішення та нести відповідальність за результати своєї професійної діяльності (ПР21).

Навчальна дисципліна є обов'язковою у відповідності до навчального плану.

Форма підсумкового контролю знань – екзамен.

ПРОГРАМНИЙ ЗМІСТ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Модуль 1 «Теоретико-методичні основи рекреаційної діяльності та формування рекреаційних комплексів»

Тема 1. Рекреація та рекреаційна діяльність як галузь наукового пізнання

Сутність і значення рекреаційної діяльності. Рекреація як сфера господарчої діяльності, її місце в розвитку національних економік. Предмет вивчення дисципліни, її завдання та практична спрямованість. Основний категорійний апарат дисципліни: відпочинок, дозвілля, туризм, рекреант, турист, рекреаційний комплекс тощо. Становлення та основні етапи розвитку рекреації. Структура рекреаційної діяльності. Рекреанти – основний компонент рекреаційного комплексу. Динамізм та диверсифікація як головні особливості сучасної рекреації. Основні суспільні функції рекреаційної діяльності: медико-біологічна, соціокультурна, економічна, політична, екологічна. Об'єкт, мета та методи навчальної дисципліни. Правове забезпечення розвитку рекреаційно-туристичної діяльності в Україні.

Тема 2. Теоретичні основи формування рекреаційних комплексів

Закономірності розвитку рекреації та туризму як системи: територіальна диференціація та інтеграція, функціональна структура, цілісність, різноманіття, взаємодія з іншими соціально-економічними системами. Цикл як форма організації рекреаційної діяльності. Види рекреаційних циклів та їх територіальна локалізація. Етапи та стадії формування територіальних рекреаційних комплексів. Типи рекреаційних комплексів та їх класифікації. Принципи і фактори розміщення рекреаційних комплексів (принцип соціальної спрямованості і функціональної орієнтації рекреаційних комплексів, принцип ринкових відносин, принцип керованості рекреаційного обслуговування, принцип раціонального рекреаційного природокористування та збереження екологічної рівноваги, принцип державного регулювання та правового забезпечення).

Тема 3. Рекреаційні потреби і рекреаційний попит та рекреаційно-ресурсний потенціал як чинники розвитку рекреаційних комплексів

Рекреаційні потреби як основа територіальної організації рекреаційної діяльності, їх види (суспільні, групові та індивідуальні) та взаємодія. Фактори формування рекреаційних потреб. Рекреаційний попит як основний фактор формування рекреаційних комплексів. Його особливості формування залежно від соціально-економічних умов. Роль ціни як фактора, що реалізує попит на рекреаційні послуги. Взаємозв'язок рекреаційних потреб і географічних особливостей території.

Фактори, що генерують суспільні рекреаційні потреби, і фактори, що реалізують ці потреби, забезпечуючи локалізацію рекреаційних комплексів. Атрактивність.

Рекреаційні ресурси, їх види (природні, природно-технічні, історико-культурні), значення. Рекреаційна оцінка природних та історико-культурних ресурсів. Напрями оцінки рекреаційних ресурсів: медико-біологічний, психолого-естетичний, технологічний. Проблеми економічної оцінки природних рекреаційних ресурсів. Культурно-історичні ресурси, їх класифікація. Природно-технічні комплекси. Види оцінки пізнавальної цінності ресурсів. Рекреаційний природний потенціал території та місткість рекреаційного комплексу. Особливості розміщення природних та культурних ресурсів світового значення («світове надбання людства»). Рекреаційно-ресурсний потенціал України.

Тема 4. Сутність та структура рекреаційної індустрії

Сутність рекреаційно-туристичної індустрії. Багатокомпонентність рекреаційного господарства: первинні, вторинні та суміжні підприємства. Основні економічні показники діяльності. Види і функціональна структура закладів рекреаційного обслуговування населення. Форми територіального зосередження закладів та територіальна структура рекреаційного простору. Курорти, їх види, класифікація. Географія та класифікація комплексів відпочинку. Райони довготривалого й короткочасного відпочинку. Територіальна організація приміського відпочинку за кордоном і в Україні. Поняття про рекреаційний парк та його різновиди. Організаційно-управлінська структура та проблеми менеджменту в рекреаційному господарстві.

Тема 5. Рекреаційне районування світу й України

Сутність рекреаційного районування. Мета та його завдання. Фактори і умови формування рекреаційних районів.

Характерні головні ознаки рекреаційного району. Одиниці сучасного рекреаційного районування. Поняття про рекреаційні центри, підрайони, райони, зони, їхній розмір та значущість.

Характеристика існуючих схем рекреаційного районування світу, регіонів, країн. Схеми рекреаційного районування України.

Модуль 2 «Рекреаційні комплекси країн світу та України»

Тема 6. Європа – провідний рекреаційний регіон світу

Фактори розвитку рекреаційного господарства в регіоні. Рекреаційні ресурси: види, розміщення. Особливості та етапи розвитку рекреаційного обслуговування, його сучасний стан.

Групи країн Європи за характером і рівнем рекреаційного розвитку. Найбільші національні рекреаційні системи: високорозвинених урбанізованих країн Європи. Характеристика Середземноморського, Альпійського, Північноєвропейського, Причорноморського рекреаційних субрегіонів. Основні їх курорти та туристичні центри.

Тема 7. Розвиток рекреаційних комплексів в країнах Північної та Південної Америки

Склад регіону та його місце у світі за основними рекреаційно-туристичними показниками. Умови формування і розвитку рекреаційної індустрії, її територіальна диференціація, проблеми ресурсозбереження. Досвід США в організації національних парків. Туристські стежини як форма рекреаційного використання території. Значення внутрішнього туризму в розвитку рекреаційних комплексів Північної Америки. Характеристика основних рекреаційних регіонів США і Канади. Основні принципи управління та розвитку галузі «дозвілля» в США. Своєрідність рекреаційного потенціалу і його значення в економіці країн Латинської Америки. Проблеми рекреаційного освоєння Карибського субрегіону. Рекреація і туризм Центральноамериканського субрегіону. Можливості розвитку рекреаційних комплексів країн Південної Америки. Специфіка

розвитку рекреаційної діяльності окремих країн (Бразилії, Мексики, Куби, Аргентини тощо).

Тема 8. Рекреаційні комплекси країн Африки

Особливості розвитку рекреаційного господарства в країнах Африки на сучасному етапі. Рекреаційні ресурси та соціально-економічні фактори формування та розвитку рекреаційних комплексів країн Африки. Функціональні типи домінуючих рекреаційних комплексів та їхня характеристика. Територіальна структур", рекреаційно-туристичної індустрії. Аналіз розвитку рекреаційних регіонів (Північного, Східного, Західного, Південного й Острівного). Економічні проблеми рекреаційного природокористування.

Тема 9. Специфіка формування і розвитку рекреаційних комплексів і центрів туризму в Азії

Місце і значення регіону в розвитку рекреації і туризму світу. Нерівномірність рекреаційного розвитку країн Азії. Рекреаційно-ресурсний потенціал і соціально-економічні фактори розвитку рекреаційних комплексів. Особливості формування, спеціалізація і розвиток рекреаційних комплексів Азії: Південно-Західного, Південно-Східного, Центрального, Південноазіатського регіонів. Характеристика рекреаційного комплексу окремих країн (Китаю, Індії, Індонезії, Японії тощо).

Тема 10. Рекреаційні комплекси Австралії та Океанії

Умови і фактори формування рекреаційних комплексів в регіоні. Аналіз ресурсно-рекреаційного потенціалу. Види та рівень розвитку рекреаційно-туристичного обслуговування в Австралії. Регіональна структура туристів. Основні рекреаційні райони та центри Австралії. Спеціалізація рекреаційних комплексів Океанії.

Тема 11. Формування та регіональні проблеми розвитку рекреаційно-туристичного комплексу України

Місце та роль рекреаційного комплексу в структурі національного господарства. Рекреаційні ресурси України. Структура рекреаційного комплексу України та характеристика особливостей розвитку його

компонентів. Основні рекреаційні райони України: Карпатський, Кримський, Азово-Причорноморський регіон, Дніпровський (Національна програма «Намісто Славутича»), Поділля та Полісся: їх характеристика, проблеми та перспективи подальшого розвитку.

Напрями подальшого рекреаційно-туристичного освоєння території України. Стратегія розвитку туризму та курортів в Україні на період до 2026 року.

Тема 12. Рекреаційне природокористування й охорона природи на рекреаційних територіях

Рекреаційний вплив на природне середовище. Рекреаційне використання територій, що охороняються. Проблеми мисливського туризму. Зміни природного середовища рекреаційних територій внаслідок інтенсивного розвитку рекреаційної діяльності. Рекреаційне навантаження: оцінювання та основні підходи до встановлення норм.

Екологічна ситуація та рекреаційне природокористування в регіонах України. Правові аспекти рекреаційного природокористування в Україні.

РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

Основні

1. Бейдик О. О. Рекреаційно-туристські ресурси України: методологія та методика аналізу, термінологія, районування: монографія / О. О. Бейдик. – К. : ВПЦ «Київський університет», 2001. – 395 с.
2. Любіцева О.О. Туристичні ресурси України : навч. посібник / О. О. Любіцева, Є. В. Панкова, В. І. Стафійчук. – К. : Альтерпрес, 2007. – 369 с.
3. Масляк П. О. Рекреаційна географія : навчальний посібник / П. О. Масляк. – К. : Знання, 2008. – 343 с.
4. Панкова Є. В. Туристичне краєзнавство: навчальний посібник. – 3-е вид., перероб. та допов. / Є. В. Панкова. – К. : Альтерпрес, 2009. – 352 с.
5. Паньків Н. М. Туристичне ресурсознавство : навч. посібник / Н. Паньків. – Львів : Український бестселер, 2011. – 238 с.
6. Покоłodна М. М. Рекреаційна географія : навч. посібник / М. М. Покоłodна ; Харків. нац. акад. міськ. госп-ва. – Харків : ХНАМГ, 2012. – 275 с.
7. Смаль І. В. Туристичні ресурси світу / І. В. Смаль. – Ніжин : Видавництво Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя, 2010. – 336 с.
8. Фоменко Н.В. Рекреаційні ресурси та курортологія : навч. посіб. / Н. В. Фоменко. – К.: Центр навчальної літератури, 2007. – 312 с.

Додаткові

9. Божко В. Д. Туристське краєзнавство : навчальний посібник / М. М. Покоłodна, Л. Д. Божко; Харк. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова. – Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2013. – 310 с.
10. Величко В. В. Організація рекреаційних послуг: навч. посібник / В. В. Величко. – Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2013. – 202 с.
11. Герасимчук З. В. Регіональна політика розвитку рекреаційного природокористування: механізми формування та реалізації : [монографія] / З. В. Герасимчук, Н. В. Коленда, Л. М. Черчик ; ЛДТУ. – Луцьк : Надстир'я, 2007. – 171 с.
12. Гулич О. І. Екологічно збалансований розвиток курортно-оздоровчих територій: питання теорії і практики : монографія / О. І. Гулич. – Львів : ІРД НАН України, 2007. – 208 с.

13. Корж Н. В. Управління туристичними дестинаціями : підручник / Н. В. Корж, Д. І. Басюк. – Вінниця : «ПП«ТД Едельвейс і К», 2017. – 322 с.

14. Кравців В. С. Науково-методичні засади реформування рекреаційної сфери : наукове видання / В. С. Кравців, Л. С. Гринів, М. В. Копач, С. П. Кузик. – Київ : Вища школа, 2002. – 245 с.

15. Майстро С. В. Особливості державного управління рекреаційним туризмом України : монографія / С. В. Майстро, С. М. Домбровська. – Харків, 2017. – 198 с.

16. Модернізація туризмознавства: теорія і практика партнерства : монографія / [авт. кол.]; за заг. ред. Г. П. Скляра. – Полтава : ПУЕТ, 2015. – 372 с.

17. Немець Л. М. Туристсько-рекреаційні ресурси світу : навчально-методичний посібник / Л. М. Немець, Г. О. Кулешова, А. В. Соколенко. – Харків, ХНУ ім. В. Н. Каразіна, 2015. – 102 с.

18. Оцінка туристично-рекреаційного потенціалу регіону: монографія / за заг. ред. В. Г. Герасименко. – Одеса: ОНЕУ, 2016. – 262 с.

19. Парфіненко А. Ю. Туристичне країнознавство: навч. посіб. для ВНЗ / А. Ю. Парфіненко. – Харків : Бурун Книга, 2009. – 288 с.

20. Просторова організація туристично-рекреаційної сфери регіону: монографія / За загальною редакцією д.е.н., проф. В. В. Папп. – Мукачево: Редакційно-видавничий центр МДУ, 2016. – 268 с.

21. Пушкар Б. Т. Територіальна організація рекреаційного господарства регіону / Б. Т. Пушкар, З. М. Пушкар. – Тернопіль: Вектор, 2014. – 196 с.

22. Руденко В. П. Географія природно-ресурсного потенціалу України: у 3 част. : підручник / В. П. Руденко. – Чернівці : Чернівецький національний університет, 2010. – 552 с.

23. Рутинський, М. Й. Географія туризму України : навч.-метод. посіб. / М. Й. Рутинський ; Львів. нац. ун-т ім. І. Франка. – К. : Центр навчальної літератури, 2004. – 160 с.

24. Ткаченко Т. І. Сталій розвиток туризму: теорія, методологія, реалії бізнесу: монографія / Т. І. Ткаченко. – 2-ге вид., випр. та доповн. – К. : КНТЕУ, 2009. – 463 с.

Електронні ресурси

25. Всесвітня туристична організація [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www2.unwto.org> (дата звернення 23.03.2020).

26. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо організації оздоровлення та відпочинку дітей, збереження мережі дитячих оздоровчих закладів: Закон України від 04.09.2008 р. № 2081-19. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2081-19> (дата звернення 11.02.2020). – Назва з екрана.

27. Про деякі заходи щодо розвитку туристичної та курортно-рекреаційної сфер України: Указ Президента України від 11.03.2003 р. № 207/2003. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/207/2003> (дата звернення 14.03.2020). – Назва з екрана.

28. Про екологічну мережу України: Закон України № 1864-IV від 24 червня 2004 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1864-15> (дата звернення: 17.12.2019).

29. Про затвердження Загального положення про санаторно-курортний заклад: Постанова Кабінету міністрів України від 11.07.2001 р. № 805. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/805-2001-%D0%BF> (дата звернення 20.03.2020). – Назва з екрана

30. Про затвердження переліку населених пунктів, віднесених до курортних: Постанова Кабінету Міністрів України від 28.12.1996 р. № 1576. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1576-96-%D0%BF> (дата звернення 13.03.2020). – Назва з екрана.

31. Про затвердження Порядку створення і ведення Державного кадастру природних лікувальних ресурсів: Постанова КМУ від 26.07.2001 р. № 872 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua> (дата звернення: 13.03.2020). – Назва з екрана.

32. Про курорти: Закон України від 05.10.2000 р. № 2026-III [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2026-14><http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/324/95-%D0%B2%D1%80> (дата звернення 13.03.2020). – Назва з екрана.

33. Про оздоровлення та відпочинок дітей: Закон України від 04.09.2008 р. № 375-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/375-17> (дата звернення 30.03.2020). – Назва з екрана.

34. Про охорону навколишнього природного середовища: Закон України від 25.06.1991 р. № 1264-XII. [Електронний ресурс]. – Режим

доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/1264-12> (дата звернення: 01.04.2020). – Назва з екрана.

35. Про природно-заповідний фонд України: Закон України від 16.06.1992 р. № 2465-12 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-12> (дата звернення 15.03.2020). – Назва з екрана.

36. Про туризм: Закон України від 15.09.1995 р. № 324/95-ВР [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show /324/95-%D0%B2%D1%80](http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/324/95-%D0%B2%D1%80) (дата звернення 15.03.2020). – Назва з екрана.